

Kirsti Porkka, projektsekreterare

En kort sammanfattning av Stefan Borgs och Per-Olof Holmbergs rapport

Rapporten är en D-uppsats som är skriven inom ämnet pedagogik, med inriktning mot missbruksvård. Håkan Jenner har varit handledare för uppsatsarbetet.

Borg och Holmberg har studerat Arabo i syfte att bidra till kunskapsutveckling kring det specifika problemområdet, familjebehandling. Undersökningen har haft fokus på samspelet mellan behandlare och klient.

Samspeletsprocessen är en pedagogisk process där klienter under behandlingsresans gång på något sätt förändrar sitt beteende. Den förutsätter komplementära eller utfyllande roller där både klient och behandlare har ansvar och förpliktelser.

Processen är ett medel, inte ett mål i sig utan den avslutas när målet är uppnått. Avslutningen skall planeras ända från början av kontakten. Den professionella kontakten skall vara avgränsad i tid.

På Arabo bedrivs ett psykosocialt behandlingsarbete med miljöterapeutiska principer.

Behandlingsarbetet vilar på en systemteoretisk grund vilket bl a innebär att varje familjemedlem ses som en del av ett system där varje individs beteende påverkas av varandra.

När det gäller den enskilda människan ur ett miljöterapeutiskt perspektiv betonas att varje enskild person är en tänkande, kännande och upplevande varelse med ansvar för sitt eget liv och sina handlingar.

Alla människor har kunskaper och erfarenheter som är betydelsefulla för livet. Sammanfattningsvis kan sägas att miljöterapi syftar till att frigöra den enskildes inneboende krafter och resurser som hittills varit outnyttjade av individen. Målsättningen är att träna upp dessa resurser så att den egna livssituationen kan påverkas i gynnsam riktning.

Det är värdefullt att den miljö, som ett behandlingshem kan erbjuda, innehåller tillräckliga och systematiska möjligheter till ökad självförståelse och självtillit, exempelvis genom att vardagshändelser löses på ett konstruktivt sätt. Genom att få insikt att iaktta eget och andras sätt att reda ut en problemsituation kan klienten lära andra förhållningssätt och beteenden. Sådana situationer är grunden i miljöterapi.

Fallbeskrivning - en behandlare berättar:

"Jag arbetar med att montera ihop en soffa och frågar klienten om hon vill hjälpa mig med monteringen. Det blir ett bra sätt att skapa otvungen kontakt, fokuserat på att montera ihop soffan - kontakten får vi på köpet.

Vi har ingående diskussioner om hur soffan ska monteras; vi läser bruksanvisningar, en dialog uppstår, ett samarbete startar upp. Fysisk kontakt sker också när klienten lämnar över skruv, pluggar, håller upp ryggstöd mm. Eftersom kontakten är fokuserad på att montera soffan känns varken den fysiska eller psykiska kontakt som uppstår som hotfull eller skrämmande för klienten (vilket den annars skulle ha gjort).

*I den här situationen finns det också skratt åt gemensamma misstag, som vi gjorde, men också allvar, vi hade ju ett stort gemensamt problem att lösa. Jag tror att klienten uppfattade den här stunden som avslappnande. Medan vårt arbete pågick glömde hon bort att jag kunde vara en **tänkbar våldtäktsman**, istället var jag en **möbelsmontör** och **samarbetspartner** under 2-3 timmar.*

Detta är ett exempel på hur vi använder oss av en situation i miljöterapeutiskt arbete."

Klientens sociala nätverk är ofta komplicerat, kan ha många destruktiva kontakter, med isolering, kriminalitet mm. Betydelsen av den tidigare livshistorien förnekas inte, men intresset fokuseras på individens möjligheter och förmåga i nuläget.

Ökad kunskap om den egna personen och om de krafter inifrån och utifrån som styr ens liv och ens handlande ökar individens frihet och ger honom/henne en möjlighet att nå ett självförverkligande i sitt liv.

Att man jobbar med vardagssituationer i behandlingsarbete, används som jagstärkande med koppling till samtal och behandlingsplan. Personalen anser att allt arbete på Arabo hänger ihop, men skiljer det miljöterapeutiska arbetet från de behandlingsamtal som genomförs i samtalsrummet.

Enligt Borg och Holmberg är personalen enig i sitt miljöterapeutiska arbetssätt. De skriver "Samtliga (personalen) menar att miljön och atmosfären är grunden för att göra förändring möjlig. Man poängterade även att man som personal inte ska ta över ansvaret från klienterna utan personalens roll handlar om att stötta och hjälpa klienterna i att växa i sin föräldraroll." (s 46)

Ord som respekt, förtroende och tillit används när personalen beskriver sitt behandlingsarbete. De menar att det är grunden för hela processen. De betonar även skillnaden mellan den professionella relationen och vänskapsrelationen. Personalen menar att relationen inte är på lika villkor, eftersom

klienterna är utlämnade till behandlare. Den här relationen är ett arbetssätt, ett medel och inte ett mål i sig. Båda parter har ansvar för en fungerande relation.

Även om det inte råder harmoni inom familjesystemet så finns det ändå en tröghet inför en förändring. Systemet strävar efter att bibehålla någon form av jämvikt och skulle någon individ inom systemet genomgå en förändring så möts denna individ av reaktioner, som syftar till att återställa balansen inom familjesystemet. Ibland måste familjen hitta en ny jämvikt. Det kan bli nödvändigt för hela familjen att genomgå en familjebehandling.

I sin undersökning intervjuade Borg och Holmberg två kliner som deltagit i Arabo familjebehandling samt hela personalen (fem behandlare). I sin rapport redovisar författarna följande slutsatser:

Livssituationen för de två kliner som varit föremål för undersökningen har förbättrats som en följd av behandlingen på Arabo. De var mycket nöjda med behandlingen och ansåg att de har fått förbättrad livskvalité.

Personalens budskap och metod stämmer väl överens med Arabos teoretiska utgångspunkter och arbetssätt. Personalen var väl förankrad i de teorier och metoder som tillämpas på Arabo

Klienterna som intervjuades uppfattar att behandlarna har samma grundsyn och budskap fast de arbetar på lite olika sätt.

Både klienter och personal beskriver att behandlarna har olika roller och tycker att det är en styrka. Personalen betonar vikten av fungerande kommunikation inom gruppen för att behandlingen ska fungera.

För klienterna är det viktigt att bli sedd och respekterad, personalen använder ord som förtroende, tillit och empati. Enligt författarnas uppfattning beskriver de samma sak, fast med olika ord.

Klienterna berättar att från början fick de ta stort eget ansvar för sin förändring, detta har de upplevt positivt. Enligt behandlingsmodellen är det klienten som ska genomföra förändringen eftersom de har eget ansvar för sina liv. Behandlarnas roll medförde att klienterna kunde känna att de hade förmåga och lösningar inom sig själva.

Personalen betonar behandlingssamtal som instrument, klienterna däremot lyfter upp miljödelen. Författarna menar att det kan bero på att personalen uppfattar att klienterna börjar tänka och reflektera annorlunda i samtalsrummet, vilket kan vara första steget i förändringsprocessen. Klienterna kanske inte upplever förändringen förrän man på ett påtagligt sätt provat den i praktiken.

Efterkontakten med dessa två klienter efter själva behandlingstiden hade kanske större betydelse än tiden på Arabo. Efterkontakten är ett medel att befästa den förändringen som börjar ta form under familjebehandlingen.

Författarna avslutar sin slutsatsdiskussion: "Vår slutliga betraktelse av Arabo ger vid handen att Arabo som institution är väl förankrad i sina teoretiska referensramar och budskap. Det råder en stor samstämmighet i personalgruppen om hur det praktiska behandlingsarbetet ska bedrivas.

Förutsättningarna för att nå goda behandlingsresultat menar vi är gynnsamma." (s 88)

Rapporten och undersökningen Behandlingsresan - En studie av ARABO familjebehandling kan ses som

- en beskrivning på samspelet mellan behandlare och klient

- utvärdering angående hur två klienter har åstadkommit en positiv förändring i sitt liv
- läroprocess för personalen som har tänkt igenom och tagit ställning till sitt arbetssätt
- en beskrivning som ger ett medvetet perspektiv och reflektion på den utveckling som har ägt rum.

BEHANDLINGSRESAN - En studie av ARABO familjebehandling

Mer information om rapporten lämnas av författarna

Stefan Borg, tel 0470 - 293 30
Per-Olof Holmberg, tel 0478 - 415 65

eller av basenhetschefen PärGunnar Jäghagen, tel 0470 - 808 40

Arabo familjebehandling
Plogvägen 103
352 53 VÄXJÖ;

Rapporten finns till utlåning på

Vårdhögskolan i Växjö, tel 0470 - 880 00
Box 1210
351 12 VÄXJÖ

Rapporten kan beställas genom Arabo familjebehandling eller genom författarna